

Ewa Nowak

"Zachowania polityczne 2", red. R. J. Dalton, H. D. Klingemann, Warszawa 2010 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 17/2, 95-97

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzje. Sprawozdania

Reviews. Reports

Ewa Nowak, rec. [Zachowania polityczne 2, red. R. J. Dalton, H. D. Klingemann, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, ss. 561 (redaktor wydania polskiego R. Markowski).]

Drugi tom oxfordzkiej serii *Zachowania polityczne* (*The Oxford Handbook of Political Behaviour*) należy do pozycji ‘must have’ dla uczonych i studentów zainteresowanych naukami o polityce. Porusza on problemy o kluczowym znaczeniu dla współczesnej politologii, znajdujące się w ścisłym centrum badań naukowych tej dyscypliny. Publikacja ujmuje bardzo szeroko temat zachowań politycznych. Znajdziemy w niej bowiem nie tylko uaktualnienie i weryfikację klasycznych teorii dotyczących motywacji zachowań wyborczych, ale także m. in. problematykę frekwencji wyborczej i aktywności politycznej, kapitału społecznego, społeczeństwa obywatelskiego, opinii publicznej, elit politycznych oraz rozdział dotyczący metod badawczych stosowanych w politologii.

Książka została przygotowana przez zespół wybitnych badaczy. Ze względu na fakt, że jest kontynuacją tomu I o tym samym tytule, zaczyna się od części V, poświęconej nowym wątkom problematyki zachowań politycznych, w której znajdziemy teksty na temat: *Instytucjonalna teoria wyborów politycznych* (P. L. Sniderman, M. S. Levendusky), *Spadek znaczenia klasy społecznej?* (O. Knutsen), *Wpływ religii i religijności na zachowania wyborcze* (Y. Esmer, T. Pettersson), *Modele głosowania ekonomicznego* (M. S. Lewies-Beck, M. Stegmaier), *Nowe wymiary rozłamu politycznego* (K. Degan-Krause), *Nowe spojrzenie na identyfikację partyjną* (S. Holmberg), *Personalizacja polityki* (I. McAlister), *Wzajemne oddziaływanie struktur i zachowań wyborczych* (C. J. Anderson), *Perspektywy badań zachowań wyborczych* (A. Heath).

Część VI dotyczy partycypacji politycznej i zawiera analizę następujących problemów: *Frekwencja wyborcza* (A. Blais), *Aktywność polityczna i członkostwo partyjne* (S. E. Scarow), *Kapitał społeczny* (D. Stolle), *Spółczesność obywatelskie a demokratyzacja* (E. Wnuk-Lipiński), *Ruchy społeczne* (R. Koopmans), *Rosnące znaczenie polityki protestu* (d. Rucht), *Perspektywy badań partycypacji politycznej* (M. Kaase).

Część VII koncentruje się na reprezentacji politycznej: *Czy opinia publiczna jest znacząca?* (C. Wlezien, S. Soroka), *Elity polityczne* (J. Blondel, F. Müller-Rommel), *Reprezentacja*

polityczna i demokracja (B. Weßles), *Spojrzenie na reprezentację: zadawanie właściwych pytań i otrzymywanie właściwych odpowiedzi* (J. Stimson).

Część VIII ma charakter metodologiczny: *Metodologia porównawczych badań nad zachowaniami politycznymi* i dotyczy: *Źródeł w badaniach porównawczych zachowań politycznych* (M. C. Kittilson), jak również *Metod badania elit* (U. Hoffmann-Lange) i *Porównawczych sondaży opinii publicznej* (J. Curtice).

Każdy z zaprezentowanych tekstów jest opatrzony bibliografią, szybkie wyszukiwanie ułatwia zbiorczy indeks nazwisk dla wszystkich artykułów zamieszczony na końcu książki.

Do najbardziej interesujących i godnych polecenia należy m. in. tekst S. Holmberg, *Nowe spojrzenie na identyfikację partyjną*, który uzasadnia konieczność podejmowania wciąż na nowo badań dotyczących tej kwestii. Tekst potwierdza, na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych zarówno w krajach zachodnich, jak i w Europie Wschodniej oraz Ameryce Łacińskiej, tezę o spadku intensywności identyfikacji partyjnej, której towarzyszy, a częściowo także tłumaczy spadek frekwencji wyborczej. W młodych demokracjach, jak twierdzi autor, identyfikacja partyjna jest wyznaczana przede wszystkim przez czynniki polityczne, a nie zmienne społeczne i nie ma charakteru trwałego i ustabilizowanego.

Kolejny szczególnie interesujący tekst napisany przez P. M. Snidermana oraz Mathew S. Levenduskiego dotyczy *Instytucjonalnej teorii wyborów politycznych*. Artykuł łączy modne ostatnio podejście instytucjonalne z teorią racjonalnego wyboru oraz behawioryzmem. Wynikiem łączenia takich tych podejść jest m. in. stawianie istotnych dla politologii pytań, np. w jaki sposób podmiotom politycznym udaje się dokonywać relatywnie spójnych i sensownych wyborów, chociaż z jednej strony dążą do racjonalizacji wyboru, a z drugiej (w zwykłych okolicznościach) poświęcają polityce niewiele uwagi i mają ograniczoną czy nawet minimalną o niej wiedzę? Wyjaśniając zachowania polityczne, autorzy proponują podejście dwustronne, twierdząc, iż to, która z alternatyw dostępnych w wyborach politycznych zostanie wybrana, zależy od właściwości osoby dokonującej wyboru oraz właściwości samego zbioru propozycji. Wskazują oni także, że nawet ostre ścieranie się konkurencyjnych poglądów na scenie politycznej nie tylko nie dezorientuje obywateli, ale nawet pomaga w jasnym pojmowaniu wyboru przed którym stoją. Czynnikiem instytucjonalny zawiera proponowany „różnicowany instytucjonalny model racjonalnych oczekiwań”, zgodnie z którym obywatele głosują strategicznie, np. dzieląc swój głos i wybierając inną partię do ciał ustawodawczych, a inną do wykonawczych, preferując bardziej umiarkowaną politykę.

Interesujący problem głosowania klasowego porusza O. Knutsen w tekście *Spadek znaczenia klasy społecznej*. Czwarta generacja badań nad głosowaniem klasowym (Hout, Brooks, Maza 1995) odchodzi od tradycyjnych metod badawczych, zgodnie z którymi głosowanie klasowe miało miejsce wówczas, gdy pracownicy fizyczni głosowali na lewicę, a umysłowi na prawicę. „Totalne głosowanie klasowe” obejmuje wszelkie źródła związków pomiędzy reprezentowaną klasą społeczną a sympatią partyjną (na podstawie szczegółowego schematu klasowego i partyjnego obejmującego wszystkie partie systemu). Wyniki badań z zastosowaniem takiego schematu wskazują na nowe prawidłowości, zgodnie z którymi np. partie Nowej Lewicy zyskują silniejsze poparcie ze strony lepiej wykształconych warstw społecznych i nowej klasy średniej, zaś partie Nowej Prawicy znajdują więcej zwolenników wśród gorzej wykształconych obywateli robotników.

Wartość przedstawionej publikacji polega przede wszystkim na jej komplementarności, jest to wyczerpujące opracowanie dotyczące zachowań politycznych, w szczególności

wyborczych, na najwyższym akademickim poziomie. Uwzględnia dotychczasowy dorobek czołowych badaczy w ujęciu krytycznym oraz proponuje nowe koncepcje i metody badań nieustannie ewoluującego świata polityki. Większość opracowań zawiera także pomysły i przewidywania dotyczące dalszych badań i ich kierunków. Znaczenie publikacji polega zatem na tym, że ma ona walor nie tylko podręcznika, ale także publikacji naukowej z ambicjami wyznaczania nowych kierunków badań.

Problem, jaki może napotkać czytelnik zapoznający się z książką, jest związany z jej językową przystępnością, która jest niejednolita w zależności od artykułu. Siatka pojęciowa w politologii (jak i w innych naukach) jest na zasadzie odpowiedników znana zarówno w wersji polskiej, jak i angielskiej, dlatego też najlepszym wyjściem wydaje się używanie obydwu wersji jednocześnie. Niestety zasada ta nie została zastosowana w publikacji, co powoduje, że czytelnik może mieć niekiedy wątpliwości co do teorii, koncepcji czy pojęcia, które jest prezentowane (np. w przypadku rozłamów politycznych nie użyto pojęcia podziałów socjopolitycznych, które są terminem używanym w Polsce, nie użyto też angielskiej nazwy *political cleavages*, co mogłoby ostatecznie wyjaśnić, o co chodzi). Jak zawsze w przypadku publikacji naukowych przykład niekiedy szkodzi klarowności i spójności wywodu i nigdy nie wiadomo, czy lepiej powierzyć go lingwiście, czy też specjalście z danej dziedziny, który zna terminologię, ale może słabiej poruszać się w niuansach znaczeniowych.

Podsumowując, należy podkreślić wartości poznawcze i naukowe publikacji, której uniwersalność i atrakcyjność polega na tym, że może być przydatna zarówno dla politologów z długim stażem badawczym, którzy potrzebują informacji, danych i uaktualnień z zakresu kluczowych problemów zachowań politycznych, ale także dla tych, którzy dopiero zaczynają interesować się tą dziedziną i którzy powinni zacząć ją zgłębiać, biorąc pod uwagę najbardziej wartościowe i aktualne teksty. Z pewnością obydwie kategorie czytelników znajdą odpowiedzi na wiele nurtujących ich pytań.

Arkadiusz Meller, rec. [Lawrence W. Reed, *Wielkie mity wielkiego kryzysu*, Wyd. Prohibita, Warszawa 2009, ss. 72.]

Mające miejsce dwa lata temu załamanie koniunktury na światowych rynkach finansowych nazywane także kryzysem gospodarczym uruchomiło całą lawinę żądań mających na celu jedynie zwiększenie rozdawnictwa publicznych pieniędzy zwłaszcza na rzecz prywatnych przedsiębiorstw. Jak zwykle w takich sytuacjach odezwały się głosy wzywające do zwiększenia sfery socjalnej i jeszcze większego interwencjonizmu państwowego. Automatycznie zaczęły pojawiać się porównania do Wielkiego Kryzysu z końca lat dwudziestych i początku lat trzydziestych ubiegłego wieku, a jako wzorzec mający być panaceum na problemy ekonomiczne i na „zło” wolnego rynku zaczęto stawiać roosveltowski Nowy Porządek. Próbą rozprawienia się z mitami narosłymi wokół czterokrotnego prezydenta USA i jego polityki ekonomicznej jest esej opublikowany w formie książkowej pt. *Wielkie mity wielkiego kryzysu* autorstwa Lawrence’a W. Reeda – amerykańskiego ekonomisty, prezesa Mackinac Center for Public Policy, publicyści m.in. magazynu „The Freeman”.